

Det videre arbejde

_____Ni opgaver

I det følgende har jeg skitseret en række opgaver, som kan være hjælpsomme for arbejdet med at nedbringe elevfravær og skabe en tilhørskultur på skolen.

Alle øvelserne handler om at øge elevernes fremmøde og skoletilhør – og det er der mange veje til. Samtidig er formålet med øvelserne at drøfte bogens indhold og pointer, skabe en fælles forståelse af arbejdet med fravær og fremmøde på skolen samt at sætte fokus på skolens praksis og handlemuligheder. Man kan derfor vælge en eller flere opgaver, afhængigt af deltagergruppen og den konkrete situation. Opgaverne kan laves i skoleledelsen, i årgangs-, klasse- eller fagteam og blandt vejledere og ressourcepersoner på skolerne. De kan laves på den enkelte skole eller på tværs af skoler, fx i samarbejde med PPR og konsulenter i kommunens skoleforvaltning.

Opgaverne forudsætter en god og tryk ramme, hvor refleksion og deling af erfaringer, tanker, observationer og drømme kan flyde frit og i tillid til, at alle har gode grunde til at tænke, mene og tro, som de gør. Afsættet er et fælles ønske om at skabe den bedste skole for alle børn.

Nogle af dialogerne kan komme tæt på egen praksis, og det kan være følsomt for den enkelte. Derfor er tillid, tryk og fælles ansvar vigtigt. Alles praksis på en skole vil – ud over at være

forbundet – også trække på traditioner, vaner, pædagogik og didaktik. Træk gerne konkrete handlinger frem og se på *dem*. Hvilke antagelser udspringer sådanne handlinger fra? Hvad fører de til? Hvilke begreber er i spil i denne handling? Husk: *The person is not the problem – the problem is the problem.*

Der er ikke sat tid eller gruppestørrelse på opgaverne. Jo flere personer der deltager i drøftelserne, jo længere tid skal der typisk sættes af. I gruppedrøftelser er det vigtigt, at der er en fast tidsramme, at der er en tidsstyrer og en mødeleder, som leder progressionen i arbejdet og hjælper med at fordele taletiden mellem deltagerne. Alt dette beskrives ikke her, men hvis sådanne kompetencer mangler i gruppen, vil det være et vigtigt forarbejde at få opbygget.

1. Social eksklusion

Formål

At udvikle en mere inkluderende praksis ved at udforske de praksisformer på skolen, der tenderer social eksklusion, og se på, hvilken betydning de har for eleverne og deres indbyrdes relationer.

1.1. Læs Michael Thastums definition af skoleeksklusion

Skoleeksklusion er, når barnets fravær er forårsaget af, at skolen:

- anvender disciplinær eksklusion på upassende måde (for eksempel udelader et barn fra undervisningen uden lovgrundlag)
- ikke kan eller vil tage vare på barnets fysiske, socioemotionelle, adfærdsmæssige eller faglige behov (for eksempel undlader at sørge for it-rygsæk til et barn med dysleksi, så barnet ikke kan deltage i undervisningen, eller opfordrer forældrene til at hente et fagligt svagt barn fra timerne, fordi støttelæreren ikke er til stede)
- undlader at opfordre barnet til at deltage i undervisningen (for eksempel opfordrer et fagligt svagt barn til at blive hjemme på dagen for den nationale test).

(Thastum, 2019, s. 29)

1.2. Udforskningsspørgsmål

Hvor, hvornår og hvordan udøves social eksklusion på jeres skole, jf. Thastums definition?

- a) Over for hvilke børn bliver social eksklusion brugt?
- b) Hvordan påvirker den sociale eksklusion disse børns skoletilhør, trivsel, læring og fællesskaber med andre børn på skolen?

- c) Hvordan påvirker sociale eksklusionsprocesser børn, der kun indirekte er berørt af dem?
- d) Hvordan påvirker social eksklusion relationerne mellem børnene?

1.3. Praksisudvikling

Hvilke alternativer til social eksklusion, jf. Thastums definition, kan I udtænke?

- a) Hvad ville disse alternativer kunne medføre?
- b) Udvalg et par stykker, som I ønsker at gå i gang med i praksis.
- c) Hvad ville disse handlinger forudsætte?
(af jer individuelt, sammen og for skolen som helhed)
- d) Hvordan/hvornår kan I gå i gang med dette arbejde?
- e) Hvilke tegn på 'succes' skal I holde øje med?
Hvordan vil I notere erfaringer?
- f) Hvornår vil I tale sammen igen og dele erfaringer og hjælpes ad med at justere/forbedre på arbejdet?

1.4. Evaluering af indsatsen

Hvilke alternative handlinger har I udført? (hvordan, hvor ofte m.m.)

- a) Hvilke positive erfaringer gjorde I jer?
- b) Hvad lykkedes ikke så godt? Hvorfor mon?
Vil I opgive, eller kan handlingen justeres og afprøves igen?
- c) Se om I kan give sparring på hinandens handlinger, erfaringer og refleksioner – tag evt. blot en case fra en af jer, som I bruger som eksempel.
- d) De næste skridt: Hvordan kan I holde fast i udviklingen væk fra social eksklusion og mod mere inkluderende praksis?

2. Sprog om fravær

Formål

At blive klogere på, hvordan tanker og sprog om fravær på skolen hænger sammen med praksis. Dernæst at indkredse et fælles sprog og begrebsafklaring, der kan danne grundlag for det videre arbejde.

2.1. Gruppedrøftelse

- a) Hvilke fraværsbegreber er i brug på jeres skole? Lav en fælles liste.
- b) Hvilke af disse begreber trækker på en patogen forståelse, og hvilke af begreberne trækker på en salutogen forståelse? (se s. 27-28 for ordforklaring)
- c) Hvilke af begreberne er individfokuserede, og hvilke er kontekstfokuserede?
- d) Hvilke indsatser/handlinger lægger begreberne op til?

2.2. Praksisudvikling

Tænk på en situation på jeres skole, hvor en elev eller en gruppe elever har meget fravær.

- a) Hvis I forstår fraværet som skoleeksklusion, hvad får I så øje på i skolen, som kunne have betydning for eleven/eleverne?
- b) Hvilke indsatser vil det være relevant for jer at sætte i gang?

3. Elevperspektiver

Formål

At blive klogere på, hvordan I kan bruge elevperspektiver til at styrke elevernes trivsel i skolen og oplevelser med at høre til på skolen.

3.1. Gruppedrøftelse

- a) Hvilke elever tilhører ønsker I at styrke? (socialt og fagligt).
Det kan være enkelte elever eller elevgrupper.
- b) Forsøg dernæst at indtage disse elevernes perspektiv på deres skolehverdag. Forsøg at se *med* eleven, og prøv at svare på spørgsmålene om skoletilhør herunder:
 - Hvor er der plads til mig i skolen?
 - Hvor er der plads til at være mig i skolen?
 - Hvor er mit fællesskab?
 - Hvem kan lide mig?
 - Hvem betyder jeg noget for?
 - Hvem betyder noget for mig?
 - Hvor meningsfuld er undervisningen/fællesskabet for mig?
 - Hvad betyder jeg for undervisningen/fællesskabet?
- c) Drøft og opsummer, hvad I får øje på. Tag gerne noter.

3.2. Brainstorm og praksisudvikling

- a) Hvad kan I gøre for at styrke denne elevs/dissernes skoletilhør, venskaber, trivsel i klassen, samt udbytte af undervisningen.
- b) Hvilke tegn på succes/forbedring vil I holde øje med?
- c) Hvornår vil I evaluere indsatsen?

4. Skolekultur

Formål

At øve sig i at se på skolens kultur fra et elevperspektiv og derigennem styrke en inkluderende og fællesskabende praksis.

4.1. Læs skemaet med de tre skolekulturer på s. 110-111

4.2. Gruppedrøftelse

- a) Se med forskellige elevers perspektiver, og overvej, hvilke kendetegn fra de tre skolekulturer man kan finde på jeres skole?
- b) Hvor mange kendetegn finder I fra hver af de tre kulturformer (I behøver ikke være enige)?
- c) Lav en liste over de kendetegn, som I tilsammen finder på jeres skole.

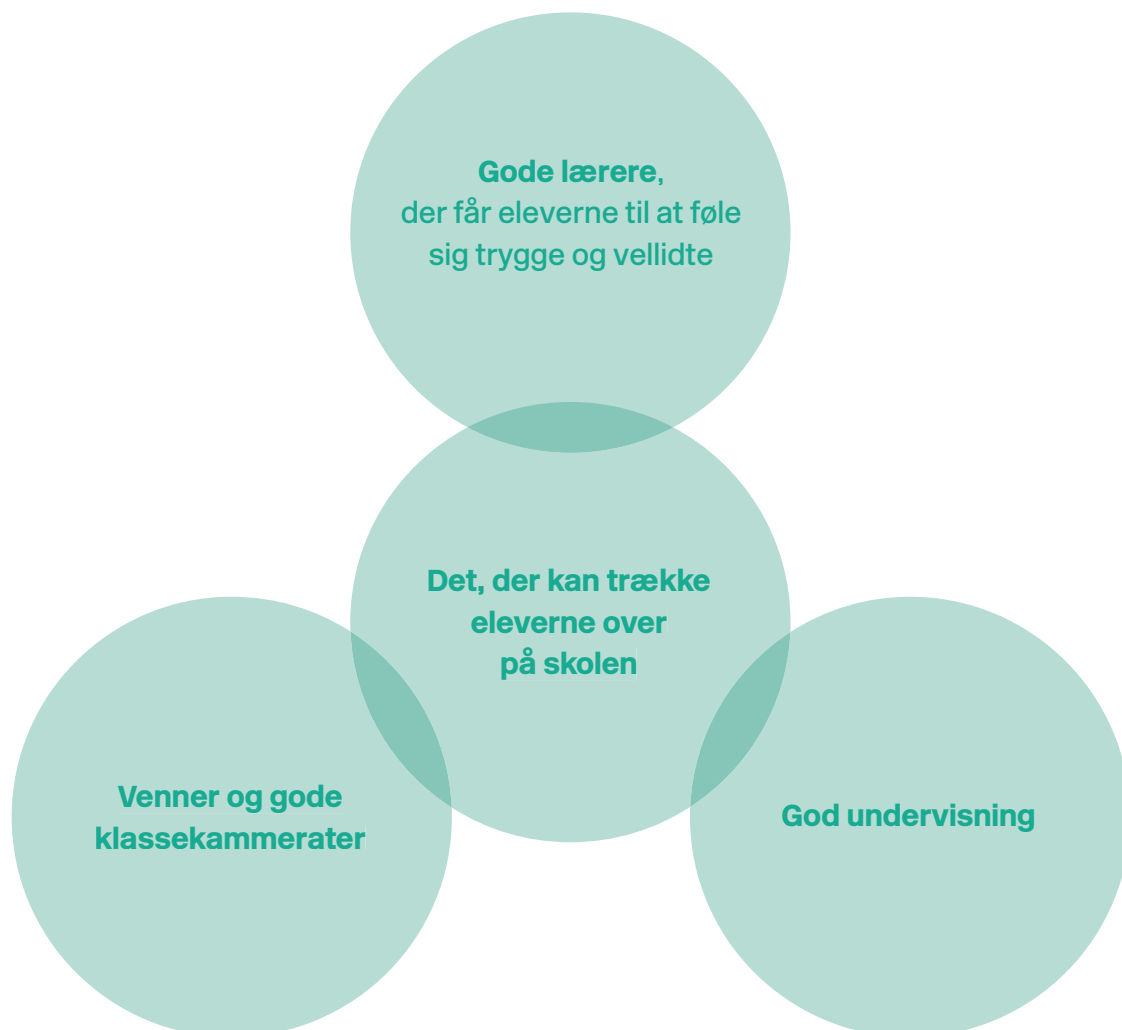
4.3. Udforskningsspørgsmål

Hvor hyppigt vil I anslå, at disse kendetegn optræder på jeres skole? Dagligt? Flere gange dagligt? Hver uge? Mange gange om ugen? Sjældent? Er det en gang om måneden, en gang hvert halve år eller en gang om året?

I vil sikkert mene noget forskelligt, og det er okay. Det vil jeres elever og deres forældre også. Det er ikke så vigtigt, om I ser, oplever og erfarer det samme. Det er samtalerne og udforskningerne, der er vigtige. Den fælles kortlægning skal være med til at styrke indsatser, der kan understøtte børns skoletrivsel og -tilhør, indbyrdes relationer og fremmøde.

4.4. Brainstorm og praksisudvikling

- a) Hvordan kan I styrke kendetegn fra den proaktive skolekultur på jeres skole?
- b) Hvilke ideer (de bedste, vigtigste, mest fremkommelige eller modigste) fra jeres brainstorm vil I sætte i værk?
- c) Lav en aktionsplan: Hvad vil I gøre? Hvornår vil I gøre det? Hvordan vil I gøre det? Hvem er med?
- d) Hvilke tegn på succes skal I holde øje med?
- e) Hvornår vil I dele erfaringer, fremskridt og refleksioner igen?
- f) Hvordan/hvornår vil I tage arbejdet et skridt videre?

Figur 10. Det, der har særlig betydning for elevernes skoletilhør

5. Skoletilhør

Formål

At drøfte og formulere ideer til handlinger, som kan styrke elevernes skoletilhør og fremmøde. Evt. som en del af en egentlig fremmødestrategi.

5.1. Se på figur 10 over det, der har særlig betydning for elevernes skoletilhør

5.2. Gruppedrøftelse af hver af de tre faktorer. Tag noter undervejs

Gode lærere

- a) Hvordan kan vi som fagprofessionelle sammen og hver især skabe bedre relationer med eleverne, både som gruppe og individuelt?
- b) Hvordan kan vi agere, så alle oplever os som omsorgsfulde, interesserede, hjælpsomme og positive?
- c) Hvordan kan vi respondere på udfordringer på måder, der ikke stigmatiserer, ekskluderer og problematiserer, men som afhjælper, understøtter og relationsudvikler?

Venner og gode kammerater

- a) Hvordan kan vi med strukturer, kommunikation, pædagogik og didaktik styrke elevernes indbyrdes venskaber?
- b) Hvordan kan vi skabe mange fællesskaber og overgange mellem fællesskaber, så elever smidigt kan gå ind og ud af forskellige grupperinger?
- c) Hvordan kan vi genoprette venskaber, hvis de beskadiges?

God undervisning

- a) Hvad optager eleverne i undervisningen?
- b) Hvordan kan vi aktivere og engagere dem mere?
- c) Hvordan kan vi afveksle, differentiere og inddrage krop, sanser og bevægelse?
- d) Hvordan kan vi styrke relationer i og via undervisningen?
- e) I forhold til differentiering, hvilke indsatser skal vi så iværksætte, så vi tilbyder alle elever relevant, vedkommende og tilpasset undervisning (indsatser for elever med dysleksi, høj begavelse, ADHD, autisme, høretab osv., osv.)?

5.3. Praksisudvikling

- a) Lav et overblik over de mange foreslåede handlinger, og vælg, hvilke I vil arbejde videre med. Hvem gør hvad, og hvordan vil I samarbejde om det?
- b) Aftal, hvornår I vil mødes og samle op på erfaringerne.

6. Indsatser til øget fremmøde

Formål

At drøfte de seks eksempler på konkrete indsatser (s. 125-131), og hvordan de kan give jer inspiration til tiltag, som kan styrke en elevs fremmøde. Ønsket er at øge elevens skoletilhør via udvikling af relationer og justeringer i undervisningsmiljøet.

6.1. Se på de seks ideer til håndtering af bekymrende fravær, og læs s. 125-131 i bogen

1. Fagligt arbejde i klassen
2. Undercoverteam
3. Mentorordning
4. Lærer-elev-udforskning
5. Sparring og supervision til lærerteamet
6. Kammeratskabet

6.2. Gruppedrøftelse og plan for indsats

- a) Hvilke ideer kan I bedst lide? Hvad kan I lide ved disse ideer?
- b) Hvilke indsatser kunne I tænke jer at sætte i værk?
- c) Hvordan ville de evt. skulle justeres og designes, for at I kan sætte dem i værk?
- d) Hvornår vil I gå i gang med arbejdet? Hvem gør hvad? Hvem er tovholder på hvad? Hvem skal involveres i arbejdet ud over jer? Hvordan vil I koordinere arbejdet mellem jer? Hvordan vil I sikre, at indsatsen bliver gennemført og ikke drukner i hverdagens travlhed?

- d) Hvornår håber I at kunne se nogle virkninger, og hvilke håber I at se?
Hvilke tegn på succes skal I holde øje med?
- e) Hvornår vil I mødes igen og samle op på erfaringer og evt. forfine og videreudvikle?

7. Relationsarbejde

Formål

At udforske, hvordan I kan styrke en bestemt elevs relationer til jer som lærere, til kammeraterne og til det faglige.

7.1. Gruppedrøftelser

- a) Hvordan kan vi lærere skabe bedre relationer med eleven?
Hvordan kan vi agere, så eleven oplever os som omsorgsfulde, interesserede, hjælpsomme og positive?
- b) Hvilke venner har eleven på skolen? Hvordan kan vi styrke elevens venskaber i skolen generelt og specifikt?
- c) Hvad optager eleven i undervisningen? Hvordan kan vi aktivere og engagere vedkommende mere? Hvordan kan vi afveksle, inddrage krop og sanser og styrke relationer i undervisningen?

7.2. Se på figur 10, s. 186 over det, der har særlig betydning for elevernes skoletilhør

7.3. Praksisudvikling

- a) Hvilke konkrete handlinger kan I hver især sætte i værk?
Notér 1-5 ideer for hver cirkel.
- c) Hvilke tegn på succes vil I holde øje med?
- d) Hvornår vil I tale sammen igen og samle op på handlinger, erfaringer og virkninger?

8. Udvikling af undervisning

Formål

At udvikle undervisning, som fanger elevinteresser og styrker klassefællesskabet.

8.1. Læs spørgsmålene i figuren om inddragelse af elevperspektiver på undervisningen på s. 98

8.2. Gruppedrøftelse med udgangspunkt i egne erfaringer

- a) Hvilke forskellige og realistiske elevperspektiver på spørgsmålene kan I udtænke?
- b) Hvornår er eleverne mest aktive og engagerede? Hvilken slags undervisning giver mest engagement og fællesskab i klassen?

8.2. Indkredsning af elevinteresser

- a) Hvilke interesser har eleverne i klassen? Hvad optager dem i livet, skolelivet, fritiden og tilværelsen generelt set?
- b) Lav en liste med alt, hvad I kan komme i tanker om. Det kunne være gaming, dinosaurer, idoler, livet på SoMe, Bagedysten, genbrug, fremtidsdrømme, kæledyr m.m. Her er der i princippet ingen begrænsninger.
- c) Kig på listen og drøft, hvilke fællesnævner der er:
 - Hvilke overkategorier er der?
 - Hvad forbinder de forskellige interesseområder?
 - Hvilke fag kunne være repræsenteret, hvis I skulle bygge undervisningen op om de forskellige interessefelter?

8.3. Indkredsning af elevrelationer og interessefelter

- a) Hvordan fordeler eleverne sig inden for fællesnævnerne og overkategorier?
- b) Hvordan ville eleverne fordele sig, hvis de skulle vælge sig ind på emner, som de ville arbejde med?
- c) Er fordelingen socialt bæredygtig, så alle elever efter jeres vurdering ville kunne koble sig på et interessefelt (hav gerne kategorien "andet emne" til rådighed uanset)?
- d) Kunne koblinger mellem interessefelter være med til at koble eleverne på nye måder og evt. på tværs af nuværende grupperinger?
- e) Inddrag nu ideerne fra engagementets didaktik og fællesskabende didaktikker (se side 93-97): Hvordan kan medbestemmelse, engagement og vedkommenhed være ledetråde for et undervisningsforløb, som øger elevernes indbyrdes relationer, skoletrivsel og læringslyst?

9. Foldagers fem faser

Formål

At udvikle forløb, der kan hjælpe elever, der ofte er fraværende i fx halve eller hele dage, med inspiration fra Foldagers fem faser.

9.1. Læs Foldagers fem faser på s. 135-137.

De fem faser har overskrifterne:

1. Få adgang til eleven
2. Grundige overvejelser blandt skolens voksne
3. Hvem har bolden?
4. Skoleinterventioner i to parallelle spor
5. Fremmøde og fremtidig forebyggelse

9.2. Gruppedrøftelse

- a) Drøft de fem faser en ad gangen og de spørgsmål Foldager, rejser. Hvordan ville I kunne besvare Foldagers spørgsmål hos jer?
- b) Hvordan ville en proces, der ligner den, Foldager skitserer, kunne se ud på jeres skole? Hvilke elever kunne den være relevant for?
- c) Noter undervejs, hvad en sådan proces ville forudsætte, hvis den skulle gennemføres på jeres skole. Hvad ville den kræve af jer og af andre? Hvilken hjælp har I brug for?

9.3. Praksisudvikling

- a) Hvilke handlinger vil I igangsætte og for hvilke elever?
- b) Hvilke tegn på 'succes' vil I holde øje med?
- c) Hvornår vil I mødes og evaluere indsatsen?